

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (مروزی بر گذشته - بخش ۳۸)

مراتب علم و فضل ابن سینا- ۱۸

روزنامه «فرهیختگان»، پیش از این در ستونی تحت عنوان «تاریخ علم در اسلام و ایران» به تبیین مباحث علمی و دقیق تاریخ این مبحث مهم و مطرح در مجامع علمی روز می پرداخت. بن مایه این

رشته مقالات، اساسا مباحثی بود که دکتر علی اکبر ولایتی در برنامه تلویزیونی «ایران» از شبکه دوم سیما بیان کرده و سپس بنا به درخواست های متعدد اساتید، پژوهشگران و دانشجویان، جهت تبیین دقیق تر مباحث و ارائه مستندات این مطالب، برای چاپ در روزنامه، تنظیم کرده بودند. روزنامه «فرهیختگان» در پاسخ به درخواست های مکرر خوانندگان، مطابق گذشته به چاپ این مجموعه ادامه خواهد داد. البته به جهت اتصال و پیوستگی مباحث، پیش از شروع مباحث جدید، نگاه و مروری خواهیم داشت به مباحث گذشته که در همین ستون منتشر خواهد شد.

ابن سینا در کتاب قانون (کتاب سوم، بخش ۱، صص ۵۲۷-۵۲۶) چنین دستورات همگانی ای را برای درمان بیماری های قلب پیشنهاد می کند: «ما درباره داروهای علاج قلب گفتاری جداگانه نداریم، ولی در اینجا به چیزهایی اشاره می کنیم که باید در کتاب های ساده و آسان بیاید. قلب اندامی است ارزشمند و ارزنده تر از هر اندامی؛ پس باید هنگامی که قلب را به وسیله دارو معالجه می کنیم، با اعتماد بر خویش به تلاوی و معالجه بپردازیم، چه این معالجه پاکسازی قلب از خلط باشد و یا مراد از معالجه تبدیل مزاج قلب به سوسوی حالت طبیعی، اگر برای پاکسازی خلط از قلب به رگ زنی اقدام نکرديم و داروی پاکساز به جای رگ زدن به کار برديم، نباید چندین وسیله را با هم به این دلیل که همه پاکسازند، در آن واحد به کار اندازیم. اما باید یادآوری کنیم که پاکسازی خلطی که سبب بیماری قلب می شود بهتر است که از راه خون گرفتن صورت پذیرد، زیرا خون گیری به احتیاطی که باید رعایت شود نزدیک تر است. سبب در اینکه رگ زدن را در پاکسازی خلط مایه بیماری قلب، بر سایر وسایلی پاکسازی ها ترجیح می دهم این است که اولاً بیرون کشیدن خون از بدن مانند دارو نیست که بر قلب وارد آید؛ دوم آنکه سبب اکثر بیماری های قلب بر شدن قلب از خون و بخار است [و] رگ زدن هر دورا خفنی می نماید.» این برداشت ابن سینا با توجه به داده های فیزیوپاتولوژی کنونی نیز منطقی است. ابن سینا در ادامه می نویسد: «اگر تشخیص دادی که بیماری قلب سبب بر شدن قلب از خون است، شاهرگ دست راست را بزنی و اگر تشخیص دادی که سبب بیماری قلب جمع آمدن بخار در قلب چپ است، شاهرگ دست چپ را بزنی. وی در پایان همین فصل (کتاب سوم، بخش ۱، ص ۵۳۱) انواع داروهای معالجات قلب را یاد می کند، از آن جمله است: «دروند» که ریشه آن به عنوان داروی ضد خفقان به کار برده می شود، مشک که توان بخش و ضد تپش است، عنبر و زعفران و عود که شادی افزا و توان بخش قلب است، و نیز بسیاری دیگر از گیاهان با خاصیت هایی مشابه که ابن سینا از آنها یاد می کند. ولی از پیاز عمنصل که اثر شیهه دژیتال آن شناخته شده، به عنوان درمان ریزش مو و داروی ضد سرفه یاد می کند.

ابن سینا در گفتاری دیگر از کتاب قانون (کتاب سوم، بخش ۱، صص ۵۶۲-۵۳۲)، به تفصیل بیشتری درباره علل پیدایش بیماری قلب سخن می گوید و مهم ترین علت بیماری قلب را ناشی از بیماری اعضای مجاور و تغییر در مزاج آن می داند و برای درمان انواع خفقان ها بار دیگر بر درمان از طریق فصد تاکید و توصیه می کند. اگر خفقان در فصول معینی روی می نماید بهتر آن است که پیش از رسیدن حمله بیماری فصد انجام گیرد.

پی نوشت:

- ۱- ابن سینا، حسین بن عبدالله (۱۳۷۰-۱۳۶۳). قانون در طب، ترجمه عبدالرحمن شرفکندی، تهران، سروش، بخش ۱، ص ۱۵۷.
- ۲- Doronicum
- ۳- برای آگاهی بیشتر درباره نظرات طبی ابن سینا درباره دستگاه گردش خون و قلب، دانش پژوه، محمد (۱۳۸۴). «تاریخ شناخت دستگاه گردش خون و بیماری های آن در دوره اسلامی»، تاریخ علم، ش ۴، صص ۱۱۸-۱۱۲.

فرهیختگان کمتر کسی گمان می برد سخنرانی های آنتشین امام خمینی (ره) در دهه ۴۰ با همت زنان و مردان ایرانی به انقلاب مردمی علیه رژیم ستمشاهی منتج شود. انقلابی که دیری نپایید به الگوی آزادی خواهان جهان شد. استقلال، آزادی و عدالت آرمان های بزرگ یک ملت شد که سال ها بغض خود را فروخته بود، اما در نهایت در بهمن ۵۷ رنگ پیروزی به خود گرفت. دهه فجر ایام خوبی است تا میزان تحقق و پایبندی به شعارهای انقلاب اسلامی را بررسی و میزان پیشبرد اهداف کشور در سال های پس از انقلاب را ارزیابی کرد. همین امر بهانه خوبی بود تا با مصطفی رستمی، رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها به گفت و گو بپردازیم که در ادامه می خوانید.

در آستانه چهل و سومین سالروز انقلاب هستیم، این روزها کم و بیش از دستاوردهای انقلاب پس از گذشت چهار دهه از بهمن ۵۷ صحبت می شود، به عنوان فردی که با طیف های مختلف دانشجویی و استادی سروکار دارید، جمع بندی شما از نقطه نظرات دانشجویان در خصوص انقلاب و چشم انداز پیش روی کشور چیست؟

جشن انقلاب فرصت خوبی برای ارزیابی گذشته، حال و آینده انقلاب ماست، چون این فرصت را به ما می دهد که فارغ از هیاهوهای روزمره و درگیری ها نقطه ای و میکروسکوپی یک نگاه ما کروسکوپی، یک نگاه جامع و یک ارزیابی عمیق از مسیر و راه طی شده در این ۴۲ سال داشته باشیم. من فکر می کنم که خصالت جامعه دانشگاهی و نخبگانی هم همین است که دمی هیاهوهای روزانه در شبکه های اجتماعی و... را کنار بگذاریم و جدی تر به موضوع نگاه کنیم. ما می توانیم با نگاه به شعارها و مطالبات مردم در انقلاب اسلامی ارزیابی جدی تری از وضع مطلوب یا آن آرمان شهری که در ذهن مردم بود، داشته باشیم و با وضع موجود بسنجیم. برای این سنجش معمولا در رسانه های رسمی در ابعاد ملی آمار و ارقامی ارائه می شود از پیشرفت های عمرانی و زیرساخت ها و... که خوب این در جای خود مهم و قابل تامل است. دستاوردهای فیزیکی انقلاب را می توان از وجهی دیگر هم ارزیابی کرد. می شود ایران را قیاس کرد با کشورهای دیگر که از نظر استعدادهای زیرساختی، جمعیت و منابع و شاخص های اجتماعی فرهنگی در سال ۵۷ شبیه ایران بوده اند؛ نظیر مصر که البته برخلاف ما ۴۲ سال تحریم هم نبود. اخیرا دیدیم این کار هم شده است که نتایج قابل تاملی دارد؛ اما مهم ترین ارزیابی شاید ارزیابی انقلاب با خود انقلاب باشد. این احتمالا برای آینده ما هم مفید تر است.

نتیجه ارزیابی انقلاب با خود انقلاب را چگونه می بینید؟

واقعیت این است که در قیاس با شعارهای خود انقلاب و با لحاظ کردن مقدرات ما در برخی شاخص ها پیشرفت

جدی اتفاق افتاده و اوضاع خوب است و در برخی شاخص ها هنوز جای کار داریم. در مولفه هایی چون اقتدار ملی، امنیت، مردم سالاری دینی و البته توسعه انسانی که می خواهم بیشتر در مورد آن صحبت کنم، اوضاع ما خوب است. در برخی شاخص ها مثل عدالت و آزادی و کارآمدی عملکرد متوسطی داشتیم. در این ارزیابی دو نکته مهم وجود دارد؛ اول اینکه باید بدانیم انقلاب یک پروژه نیست که فرض کنیم از سال ۴۲ آغاز شده و در ۲۲ بهمن ۵۷ به اتمام رسیده است. واقعیت این است که ۲۲ بهمن ۵۷ تازه شروع مرحله اصلی انقلاب است و باید این مسیر انقلابی و تحولی را تارسیدن به اهداف اولیه استمرار داد. تجربه این ۴۲ سال نشان می دهد هر کجا در نظرو

عمل از رویکردهای انقلابی دور شده ایم به دامن تکنوکراسی، چپ روی یا محافظه کاری راست گرایانه افتاده ایم و از اهداف فاصله گرفته ایم. نکته دوم اینکه تجربه به ما نشان داده هر کجانش مردم جدی تر بوده، موفقیت بیشتر شده است. مردم سالاری دینی و انتخابات نمونه جدی و مهم این رویکرد است، دفع خطر جنگ در دهه ۶۰ با بسیج مردمی هم از این جنس است. هر کجا عدالت خواهی تبدیل به گفتمان عمومی شده است، پیشرفت مان بیشتر بوده، اینکه می بینید در اقتصاد جلونرفتم به خاطر همین است که طرح خوبی نداشته ایم برای مشارکت دادن مردم، حضور مردم در اقتصاد حتما با خصولتی شدن اقتصاد فرق دارد.

در استکبارستیزی چقدر موفق بوده ایم؟

ظلم ستیزی و مقابله با زورگویی به اصطلاح قدرت ها از اهداف اولیه انقلاب بود و هست. برای ملتی که طالب آزادی است؛ استکبارستیزی و نفی استعمار یک اصل عقلی است. اساسا نمی شود گفت ما ملتی آزادی خواهیم ولی به استقلال که آزادی در قیاس یک ملت است، پایبند نیستیم، یا نمی توان گفت عدالت خواهیم ولی توزیع برابر قدرت و ثروت و منزلت را در دنیا می پذیریم، از این رو استکبارستیزی عین علانیت و عین آزادی خواهی و عدالت طلبی است.

البته این نکته هم قابل تامل است که وقتی انقلاب شد حرف این بود که ما به غیر از دو رژیم نژادپرست صهیونیستی و آپارتاید آفریقای جنوبی با همه روابط

خواهیم داشت اما با پیروزی انقلاب توطئه های جدی علیه انقلاب و ملت ایران انجام شد، حمایت از تجزیه طلبی، تسلیح صدام برای جنگ علیه ایران و تلاش برای کودتاهای گوناگون از جمله این اقدامات بود. مشکل اصلی آنها هم این بود که انقلابی آمده که حرف نو دارد، نه چپ است نه راست؛ نه لیبرال است نه مارکسیست و کم کم دارد الگو می شود، باید جلوی آن را گرفت.

در دهه اول انقلاب عموما دشمنی ها به مواجهه سخت با نظام کشیده شد، در دهه دوم و سوم این رویکرد با جنگ نرم ترکیب شد و در دهه چهارم با تشدید بی سابقه تحریم ها به جنگ هوشمند تبدیل شد. شما ببینید تحریم هایی که ایالات متحده آمریکا در دوره اوپامای ظاهرا مودب و

باهوش طراحی کرد و در دوره ترامپ جنایتکار ادامه یافت و تشدید شد، به گواه کارشناسان خشن ترین و سخت ترین تحریم های تاریخ است. آنها در این جنگ هوشمند فکر می کردند ایران را از پا در می آورند اما مردم علی رغم همه سختی ها مقاومت جانانه ای کردند. ترامپ و او با ما مثل اسلاف شان به پایان کار رسیدند اما ایران عزیز و جمهوری اسلامی با همه سختی ها و مرارت ها پابرجا و مقدر مانده است. این اتفاق نبوده مگر با ریشه دار بودن و مردمی بودن کشور و انقلاب. اگر ما بتوانیم از این فرصت عبور از فشار حداکثری استفاده کنیم و در عدالت، کارآمدی و آزادی شاخص های خود را ارتقا بدهیم، دشمن در ایده جنگ هوشمند هم شکست جدی خواهد خورد.

در خصوص نیروی انسانی نکته ای داشتید؟

ببینید به نظر من معجزه اصلی انقلاب در حوزه نیروی انسانی بوده است، در چه نظام تمدنی در دنیا فردی مثل شهید سعید عزیز حاج قاسم سلیمانی پرورش پیدا می کند؟ فردی در قله عرفان عملی، در اوج مردمداری، عدالت خواهی و کارآمدی برای ملت خود و برای امت اسلام. اگر کل خروجی انقلاب ایران ظهور فردی مثل شهید سلیمانی باشد یعنی این انقلاب به اهداف خود رسیده است، در حالی که حاج قاسم تنها یک نمونه است، هزاران انسان تراز تربیت شده گمنام و نامدارانی چون شهید فخری زاده و مرحوم کاظمی آشتیانی،

معجزه اصلی انقلاب در حوزه نیروی انسانی بوده است، در چه نظام تمدنی

در دنیا فردی مثل شهید سعید عزیز حاج قاسم سلیمانی پرورش پیدا می کند؟ فردی در قله عرفان عملی، در اوج مردمداری، عدالت خواهی و برای امت اسلام. اگر کل خروجی انقلاب ایران ظهور فردی مثل شهید سلیمانی باشد یعنی این انقلاب به اهداف خود رسیده است، در حالی که حاج قاسم تنها یک نمونه است از هزاران انسان تراز تربیت شده گمنام و نامدارانی چون شهید فخری زاده و مرحوم کاظمی آشتیانی که ساخته و پرداخته انقلاب اسلامی هستند

رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها با «فرهیختگان» مطرح کرد

بازرقای عدالت، آزادی و کارآمدی جنگ هوشمند دشمن شکست می خورد

شهید شهرداری و بسیاری از دانشمندان مبرز در حوزه علم، حسن رحیم پورآغدی در حوزه نظریه پردازی، مرتضی آوینی و ابراهیم حاتمی کیا در فرهنگ و... ساخته و پیرایه کلی اش در راستای انقلاب است. نمونه هایش را پیدا نمی کنید.

در دانشگاه چطور؟ آیا انقلاب اسلامی به دانشگاه ما رسیده است؟ انتظارات انقلاب از دانشگاه محقق شد؟

تصور من این است که واقعیت های دانشگاه با آنچه تصویر می شود به شکل جدی فرق دارد. دانشگاه ما امروز جهت گیری کلی اش در راستای انقلاب است. از جزئیات کمی و عددی دانشگاه ها هم برآورد گرفته شده و حتما آن آمار باید مورد مذاقه قرار بگیرد. گسترش دانشگاه یقینا به گسترش سطح دانایی به شکل عمومی و رشد علمی کشور به شکل خاص منتج شده است. بسیاری از ریل گذاری های عمومی در حوزه علم در دانشگاه انقلاب اسلامی صحیح بوده است. ترور علم ایرانی توسط مוסاد و سیا و ظهور پدیده هایی چون شهیدای گرانقدر فخری زاده، شهرداری، علی محمدی، رضایی نژاد، احمدی روشن و بسیاری از دانشمندان گمنام اما پراثر ایرانی نشان می دهد جهت گیری ما در حوزه هایی کاملا منطبق بر نیازهای علمی کشور بوده است.

البته ضعف و عیب هم حتما داریم، اینکه بعد از ۴۲ سال از انقلاب هنوز تئوری متفن و جامعی در خصوص عدالت به عنوان یکی از شعارهای اصلی انقلاب نداریم یعنی در علوم انسانی کم کاری کرده ایم. در حوزه فرهنگی دانشگاه هم برآورد های ما از فعالیت تشکل های دانشجویی و علمی و کانون های فرهنگی، نمازهای جماعت پرشور سال های قبل کرونایی در دانشگاه و... نشان می دهد اوضاع به بدی آنچه عده ای می خواهند نیست، در این خصوص آمارهای قابل تاملی هم وجود دارد، پایدارترین ازدواج ها همچنان ازدواج های دانشجویی هستند و این از نشانه های خوب در جامعه دانشگاهی ماست.

آینده انقلاب اسلامی را چگونه ارزیابی می کنید؟

آینده در صورت درس گرفتن از علل کاستی های فعلی و حل این مشکلات بسیار روشن است. نسل تازه نفس فعلی با انرژی و توانمندی بالا شاید حتی از نسل اول انقلاب هم متخصص تر باشند. ما امروز تجربه انباشته ۴۳ سال حکومتمداری را در اختیار داریم که خیلی مهم است. آنچه ناظر به گام دوم انقلاب به مثابه ابرپروژه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی جمهوری اسلامی ایران در دهه پنجم دیده شده، ناظر به همین توانمندی هاست، به شرطی که انقلابی رفتار کنیم و تحول خواه باشیم؛ این تحول خواهی هم ناظر به حوزه نظری و تئوری است و هم حیطه کنش گری و عمل.

پرداخت وام های دانشجویی نیمسال دوم به زودی آغاز می شود

رئیس صندوق راه دانشجویان وزارت علوم گفت: «برای پرداخت وام ها از لحاظ نقدینگی در نیمسال اول مشکلی نداشتیم و بلافاصله پرداخت وام های نیمسال دوم را نیز آغاز می کنیم.» ناصر مطیعی افزود: «در سال تحصیلی جدید اغلب دانشجویان در کنار خانواده های خود هستند و آموزش به صورت مجازی اجرا شد و با توجه به شرایط سخت اقتصادی تلاش کردیم که حامی و کمک کار دانشجویان باشیم.» وی تاکید کرد: «راهداصلی صندوق راه دانشجویان پرداخت وام های دانشجویی است و خوشبختانه با مصوبه هیات امنای صندوق راه دانشجویان برای نیمسال اول سال تحصیلی حدود ۳۰۰ میلیارد تومان اعتبار برای پنج نوع وام تحصیلی، وام شهریه، وام ودیعه مسکن، وام ویژه دکتری و وام ضروری در نظر گرفته شد.» رئیس صندوق راه دانشجویان وزارت علوم گفت: «تاکنون حدود ۲۵۰ میلیارد تومان از این میزان وام با درخواست دانشگاه ها به امور مالی دانشگاه واریز شد و خوشبختانه برای پرداخت وام ها از لحاظ نقدینگی در نیمسال اول مشکلی نداشتیم و بلافاصله پرداخت وام های نیمسال دوم را نیز آغاز می کنیم.» وی با بیان اینکه هیچ دانشجویی با توجه به شیوع کرونا برای دریافت وام نباید به واحدهای دانشجویی مراجعه کند، گفت: «تمام درخواست ها در سامانه ثبت می شود و کارشناسان صندوق راه دانشجویان آنها را بررسی می کنند.» مطیعی تصریح کرد: «آمادگی پرداخت همین میزان وام را برای نیمسال تحصیلی دوم داریم و امیدواریم مشکلی رخ ندهد.»

واکسن کرونا ی تزریقی - استنشاقی، کوویپارس، رونمایی شد

نخستین واکسن تزریقی - استنشاقی کرونا با نام «کوویپارس» که به همت موسسه رازی تولید شده است، امروز با حضور ستاری معاون علمی رئیس جمهور، خاوازی وزیر کشاورزی و سعید نمکی وزیر بهداشت رونمایی شد. چندی پیش تفاهنامه همکاری بین موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی و دانشگاه علوم پزشکی ایران برای کارآزمایی بالینی واکسن نوترکیب تولید این موسسه تحقیقاتی با نام «رازی کوو پارس» با هدف تعیین دوز، امن بودن و ایمنی زایی امضا شد. مرحله مطالعاتی این واکسن به طور کامل ایرانی به صورت مستقل در موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی به پایان رسیده است. به گفته علی اسحاقی، رئیس موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی این مطالعه تاییدیه کمیته ملی اخلاق در پژوهش های پزشکی وزارت بهداشت را دریافت کرده است. مرحله نخست کارآزمایی بالینی واکسن رازی «کوو پارس» شامل ۱۳۲ داوطلب است که در ابتدا واکسن به ۱۳ نفر طی هشت روز تزریق می شود و اگر واکنش خاصی بروز نکند تزریق به گروه های ۲۰ نفره تا ۱۲۰ نفر دیگر ادامه خواهد داشت. این مرحله ۲۳ روز طول می کشد و مرحله دوم هم حدود چهار تا پنج ماه است که در صورت موفقیت وارد مرحله سوم می شود و واکسن به تولید انبوه می رسد.

نیمکت خبر

کلاس های عملی دانشگاه ها در شهر های آبی و زرد خصوصی می شود

منصور غلامی، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری در گفت و گو با باشگاه خبرنگاران جوان، درباره نحوه برگزاری ترم تحصیلی آینده در دانشگاه ها اظهار کرد: «با توجه به شرایط موجود از نظر شیوع ویروس کرونا در کشور پیش بینی می کنیم که ترم تحصیلی آینده هم مجازی برگزار شود.» وزیر علوم ادامه داد: «دانشگاه ها آموزش ترم آینده را از هفته جاری و برخی دیگر از هفته آینده شروع می کنند.» غلامی گفت: «تلاش بر این است با حفظ شیوه نامه های بهداشتی در مناطقی که در وضعیت آبی و زرد قرار دارند با تعداد کمتری از گروه های دانشجویی بخشی از دروس عملی که امکان ارائه آنها به صورت مجازی وجود ندارد، به صورت حضوری ارائه شوند.» او با بیان اینکه برخی دانشجویان با مشکل فارغ التحصیلی مواجه شده اند، افزود: «شرایط فوق برای دانشجویانی که فقط چند واحد دیگر درس برای فارغ التحصیلی دارند و با گذراندن این واحدها فارغ التحصیل می شوند، حتما اجرا خواهد شد.» غلامی توضیح داد: «دانشگاه ها علاوه بر پذیرش تعداد کم دانشجویان باید شیوه نامه های بهداشتی را به صورت حداکثری رعایت کنند.» او گفت: «تلاش می کنیم در کنار محدودیت هایی که به دلیل شیوع کرونا ایجاد شده دانشجویان آسیب جدی نبینند و فارغ التحصیلی آنها به موقع باشد. این تصمیم در کمیته تخصصی ستاد ملی مبارزه با کرونا اتخاذ شده است.» غلامی تاکید کرد: «این شرایط برای جلوگیری از آسیب دیدن رویه تحصیل دانشجویانی فراهم شده که مقرر بوده در ترم مهر یا بهمن فارغ التحصیل شوند و با برگزاری نشدن کلاس های عملی با مشکل مواجه شده اند.»